

KİLİSE HUKUKU

Temel Kaynakları ve Ana Konuları

Dr. Musa Osman KARATOSUN

EskiYeni Yayınları: 157

KİLİSE HUKUKU

Temel Kaynakları ve Ana Konuları

Dr. Musa Osman KARATOSUN

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
NY MATBAACILIK YAYINCILIK
KAĞITÇILIK TİC. VE SAN. LTD. ŞTİ.
Ostim OSB Mh. 1250 Cd. No: 24 Yenimahalle/ANKARA
Tel: (0533) 591 86 17 (Sertifika no: 50732)

1. Baskı: Şubat 2023

ISBN: 978-625-7673-69-3

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mahallesi Boyacılar Sokak No: 14/1
Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

KİLİSE HUKUKU

Temel Kaynakları ve Ana Konuları

Dr. Musa Osman KARATOSUN

Ankara 2023

Dr. Musa Osman KARATOSUN

1988 tarihinde Ankara'da doğmuştur. Ortaokul ve Lise tahsilini Ankara'da yapmıştır. 2011 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun olduktan sonra aynı tarihte Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Dinler Tarihi Anabilim Dalına Araştırma Görevlisi olarak atanmıştır. 2013 yılında Yüksek Lisansını, 2018 yılında da Doktorasını tamamlamıştır. Kilise hukuku ve Hıristiyan ilahileri başta olmak üzere Hıristiyanlığın itikat metinleri, ibadet hayatı ve ahlak felsefesi üzerine farklı konularda yayımlanmış makale ve tebliğleri; Daoculuk özelinde Uzak Doğu dinleriyle ilgili araştırmaları ve *Geleneksel Çin Mitleri Üzerine Bir Araştırma* isimli yayımlanmış bir kitabı mevcuttur. 2020 yılında Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İslâmi İlimler Fakültesine Doktor Öğretim Üyesi olarak atanmış ve hâlen aynı fakültede görev yapmaktadır.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	9
KISALTMALAR	11
KİLİSE DOKÜMANLARI	13
GİRİŞ	17

BİRİNCİ BÖLÜM

KİLİSE HUKUKUNUN TARİHSEL GELİŞİMİ

1.1. Kilise Kavramı	27
1.2. Erken Dönemde Kilise Hukuku (1-4. yüzyıllar)	32
1.3. İmparatorluk Dönemi'nde Kilise Hukuku (4-8. yüzyıllar)	46
1.4. Feodal Avrupa'da Kilise Hukuku (8-12. yüzyıllar)	55
1.5. Kilise Hukukunun Klasik Çağı (12.-14. yüzyıllar)	61
1.6. Reform Hareketlerinin Kilise Hukukuna Etkileri (14.-18. yüzyıllar)	69
1.7. Modern Çağda Kilise Hukukuna Yaklaşımlar (18.-20. yüzyıllar)	74
1.8. İkinci Vatikan Konsili: Eskinin İlgası Yeninin İnşası	81
1.9. Kilise Hukuk Metnine Yapılan İlaveler ve Yenilik Arayışları (Papa Francis Dâhil 2023 Yılına Kadar Yapılan Değişiklikler)	86

İKİNCİ BÖLÜM

CODEX'İN ŞEKİL VE İÇERİK ANALİZİ

2.1. <i>Codex</i> 'in Şekilsel Yapısı: Emirlerin Türleri	95
2.2. <i>Codex</i> 'in İçerik Yapısı: Emirlerin Mahiyeti	100
2.3. <i>Codex</i> 'in Dini Kaynakları	103
2.4. Türkiye'deki Kilise Hukuku	108

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

CODEX'İN MUHATAPLARI: KİŞİLER VE KURUMLAR

3.1. Hıristiyan Olmak İsteyenler	115
3.2. Laikler	119
3.3. Din Adamları	122
3.3.1. Diyakoz	126

3.3.2. Rahip/peder ve papaz-----	130
3.3.3. Piskopos -----	137
3.3.4. Ruhban Olmayı Engelleleyen Hâller -----	143
3.4. Dinî Kurumlar-----	147
3.5. Dinî Kurullar -----	151

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM BİREYSEL STATÜLER

4.1. Vaftizli Olmak-----	157
4.2. Günahkâr Olmak -----	160
4.3. Mukim, Yabancı, Seferî veya Seyyah Olmak -----	166
4.4. Cezalı Olmak -----	171

BEŞİNCİ BÖLÜM ANA KONULARIYLA CODEX

5.1. Litürji ile İlgili Hükümler-----	175
5.1.1. Vaftizle İlgili Hükümler -----	175
5.1.2. Evharistiya ile İlgili Hükümler-----	181
5.1.3. Tevbeyle İlgili Hükümler-----	191
5.1.4. Hastaları Yağlamayla İlgili Hükümler -----	197
5.1.5. Cenaze Merasimiyle İlgili Hükümler-----	200
5.2. Evlilik Hayatına Müteallik Meseleler -----	203
5.2.1. Evlilik Engelleri -----	211
5.2.2. Şekil Şartları -----	215
5.2.3. Karışık ve Gizli Evlilikler -----	221
5.2.4. Evliliğin Sonuçları -----	222
5.2.5. Eşlerin Ayrılması ve Evliliğin Çözülmesi-----	222
5.2.6. Evliliğin İptali-----	225
5.3. Kilise Mahkemeleri -----	227
5.3.1. Aile Mahkemelerinde Görülen Davaların Şekil ve İçerikleri -----	232
5.4. Suçlar ve Cezalar -----	242
5.4.1. Aforoz-----	250
5.4.2. Menetme -----	252
5.4.3. Askıya Alma-----	254

5.4.4. Sansürlerden Birisi -----	255
5.4.5. Adil Bir Ceza/Kefaret Türünden Cezalar-----	256
5.5. Dini Eğitim-----	260
5.5.1. Okullar-----	261
5.5.2. Katolik Üniversiteler-----	263
5.5.3. Papalık Üniversiteleri-----	264
5.6. Kilise'nin Ekonomisi-----	265
5.7. Kutsal Yerler ve Zamanlar -----	273
5.8. Yeminler ve Adaklar-----	281
5.9. Vaaz Kuralları -----	283
5.10. Misyonerlikle İlgili Hükümler-----	285
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ-----	289
KAYNAKÇA -----	297

ÖN SÖZ

Hıristiyanlık ile ilgili Türkiye’de yapılan akademik çalışmalarındaki yoğun ilgiye rağmen bu dinin hukuk geleneği aynı oranda çalışılmamıştır. Elinizdeki bu eser, bu boşluğu doldurmak için kaleme alınmıştır. Kitabın başlığı olan “Kilise Hukuku” tamlaması, aynı zamanda kitabın içeriğini de özetlemektedir. Bu tamlamadaki Kilise kavramını üç anlamda kullandık. Birinci ve en temel anlamı, Katolik vaftizi olmuş bireylerden oluşan ve dinî ayin için bir araya gelen küçük bir cemaate işaret etmektedir. Dünyanın neresinde olursa olsun bütün Katolik Hıristiyanlar, buldukları bölgelerde küçük birer kilise/cemaat oluşturmaktadırlar. İkinci anlamı, bu küçük toplulukların evrensel birlikteliğidir. Din adamları ve sıradan halktan oluşan ve İsa Mesih’e inanan bu insanlar, Tanrı’nın halkı olarak adlandırılır ve yekdiğerinden ayrılmaz bir bütünün parçalarıdır. Son olarak ise Roma Latin ayin düzenine göre ibadet eden ve yönetilen Batı Katolik Kilisesi’nin merkezi, yani Papalık Makamı anlamında kullanılmıştır. Katoliklerin ruhani lideri Roma Kilisesi’nin piskoposu Papa; yasama, yürütme ve yargılama yetkilerini tek başına ve sormsuzca kullanmaz. Bu yetkilerinin çoğunu, diğer din adamları ve çeşitli dinî kurullarla belli kanunlar doğrultusunda paylaşır.

Papa dâhil olmak üzere Tanrı’nın halkının tamamını bağlayan bu kanunlara, canon, yani kilise kanunu/yasası denir. Bu yasalar, Kilise’nin ve azalarının adli, idari ve dinî işlerindeki davranış biçimlerini belirler. Kaynağını Kutsal Kitap’tan alan bu kanunları vazetme hakkı ve yetkisi, tarihsel süreçte her daim konsillerde ve dahi papanın şahsında olmuştur. Çok çeşitli ve dağınık biçimlerde tezahür eden bu kanunlar, ilk defa 16. yüzyılda kitap olarak bir araya getirilmiştir. Bu Orta Çağ kanunları, 1917 tarihine kadar kullanımda kalmış ve bu tarihte tamamen ilga edi-

lerak baştan yazılmıştır. Son olarak 1983 tarihinde revize edilen bu kitap, günümüzde cari olan hukuk metnidir. *Codex Iuris Canonici* isimli bu metin, 1752 adet kanundan oluşan Latince bir kitaptır. *Codex*, sadece Batı Katolik Kilisesi'nin dinî yasalarını ihtiva eder. Bu kanunlar, diğer Hıristiyan mezheplerini veya Doğu Katolik kiliselerini bağlamaz. İşte elinizdeki bu alışma, Kilise hukukunun muhtevasını tanıtan, sistematik bir şekilde bu kanunları ele alan ve Papa Francis'in, 2023 yılına kadar bu metin üzerinde yaptığı bütün değişiklikleri - bazıları devasa boyuttadır- ihtiva eden ilk Türkçe eserdir.

Dr. Musa Osman KARATOSUN